

Солдатський В. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу*

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Кримінальний процесуальний кодекс, прийнятий 13.04.2012 року, вперше на законодавчому рівні закріпив розумність строків як засаду кримінального провадження, яка кореспондує завданню, передбаченому в ст.2 КПК України і полягає у забезпеченні швидкого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Розумність строків кримінального провадження конкретизується у групі норм КПК України, які є одночасно засобами реалізації цього принципу. Безумовно, першу групу цих засобів становлять закріплені у процесуальному законі строки.

Згідно зі ст. 113 КПК України, процесуальні строки – це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії.

У цьому зв'язку слід відзначити, що, на жаль, законодавець при визначенні поняття процесуальних строків не сприйняв науковий досвід вчених-процесуалістів, які в різні роки займалися цією проблематикою. Мова йде про те, що строки – це не тільки проміжки часу. Процесуальні строки, на думку більшості вчених, – це час установлений для провадження слідчих та інших процесуальних дій. А основними проявами часу є не лише тривалість, але і мить.

Тривалість має свій вираз, за словами Я. Х. Аскіна, у часових одиницях виміру (секунда, година, доба, місяць, рік, сторіччя і т.д.), а мить – у часових відносинах, що визначаються словами «пізніше», «раніше» (Аскін Я. Ф. Проблема времени. Ее философское истолкование / Я. Ф. Аскін. – М.: Мысль, 1966. – 200 с.). Мить – чисте «коли», позбавлене тривалості. Тривалість – час існування та збереження об'єкта або його елементів. Між тривалостями різноманітних явищ або різноманітних елементів явища є часові відносини одночасності або послідовності (Материалистическая диалектика : в 5 т. / под общ. ред. Ф. В. Константинова и В. Г. Марахова ; отв. ред. Ф. Ф. Вязерев. – М. : Мысль, 1981.– Т. 1: Объективная диалектика. – 374 с.).

У зв'язку з цим, усі процесуальні строки поділяються на дві великі групи залежно від їх часового прояву: строки-періоди і строки-моменти.

Строки-моменти звичайно позначаються шляхом вказівки вчинити якусь процесуальну дію до або одночасно з провадженням іншої процесуальної дії або відразу після її вчинення чи настання певної події. Ці строки встановлюються в тих випадках, коли в інтересах судочинства, у тому числі з метою забезпечення прав і законних інтересів учасників процесу, необхідна гранична швидкість окремих процесуальних дій або безперервність дій, послідовність яких заздалегідь визначена. Значення цих строків є особливо великим у тих випадках, коли практично неможливо заздалегідь визначити межі окремих етапів кримінально-процесуальної діяльності шляхом установаження строків-періодів. Наприклад, законодавцем не передбачений строк судового розгляду, але безперервність процесу поряд з іншими засобами забезпечується саме шляхом встановлення строків-моментів (Фомін С. Б. Засоби забезпечення розумності строків кримінального провадження за новим КПК України – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12fcbnku.pdf>).

Строки-моменти позначаються в законі такими засобами. По-перше, вказівкою на вчинення певної процесуальної дії безпосередньо після вчинення іншої процесуальної дії або настання зазначеної у законі події. Наприклад, після повідомлення про права слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа на прохання підозрюваного зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав (ч.3 ст.276 КПК України) або після отримання та перевірки документа, що підтверджує внесення застави, уповноважена службова особа місця ув'язнення, під вартою в якому знаходиться підозрюваний, обвинувачений, негайно здійснює розпорядження про його звільнення з-під варти та повідомляє про це усно і письмово слідчого, прокурора та слідчого суддю, а якщо застава внесена під час судового провадження, – прокурора та суд згідно ч.4 ст.202 КПК України (Фомін С. Б. Засоби забезпечення розумності строків кримінального провадження за новим КПК України – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12fcbnku.pdf>).

В ч.1 ст.113 КПК України сказано, що процесуальні строки – це встановлені проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії. Слід сказати, що в деяких випадках строки встановлюються і для утримання від прийняття процесуальних рішень або вчинення процесуальних дій. Наприклад, згідно з ч.3 ст.214 КПК України здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру не допускається і тягне за собою відповідальність.

Саме відомості про вчинення вищевказаних дій свідчать про закінчення досудового розслідування і вносяться прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Якщо практика сприйме другий варіант визначення моменту закінчення строків слідства, то прокурори та слідчі знову ж стануть заручниками затягування часу на ознайомлення і тоді, принаймні, необхідно бути залишати час на ознайомлення, звичайно, за рахунок строків слідства.

Незважаючи на, як ми вже вказали, кардинальний підхід законодавця щодо визначення термінів досудового розслідування, в новому КПК так і не передбачено строків судового розгляду, хоча саме на тяганину з боку суддів надходить значна кількість нарікань.

Безумовно, деякі кроки у напрямку прискорення судового розгляду зроблені. Так, ч.1 ст.318 КПК України зобов'язує суд провести і завершити судовий розгляд протягом розумного строку. Згідно з ч.4 ст.28 КПК кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово. Суттєво, на наш погляд, зменшить час з розгляду справ про кримінальні правопорушення новий для українського судочинства процесуальний інститут, пов'язаний з провадженням на підставі угод (гл.35 КПК України).

Хоренжій А. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу*

УГОДА МІЖ ПРОКУРОМ ТА ПІДОЗРЮВАНИМ ЧИ ОБВИНУВАЧЕНИМ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

З прийняттям Нового Кримінального процесуального кодексу, Україна виконала покладенні на себе зобов'язання, вступаючи до Ради Європи 9 листопада 1995 року. А саме це реформування кримінального судочинства. Що включає в себе завдання щодо реформування більшості інститутів кримінального процесу, а також максимально якісне імплементація зарубіжного досвіду з метою оптимізації кримінального переслідування.

Одним із вагомих важелів пришвидшення процедур вітчизняного кримінального процесу слід вважати запровадження такого інституту, як угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

В багатьох наукових працях та статтях вітчизняних правників, учених таких, як Б. Безлепкін, М. Михеєнко, Я. Мотовіловкер, П. Пушкар, Б. Свирид та інших дослідженні питання запровадження цього спрощеного інституту. Але необхідно точне розуміння правової природи, походження та існування інституту визнання винуватості, бо саме це, на нашу думку, є початковим етапом не тільки у розумінні але і у визнанні національної особливості існування процедури угоди про визнання винуватості.